Poetui Kostui Černiui – 100

2025 m.

Kostas Černys

- Gimė 1925 02 23 Akmenių k. Rokiškio r.
- Mirė 1960 12 23 Vilniuje, palaidotas Rokiškyje

Kostas Černys

- Poetas, kunigas Mokėsi Akmenių pradžios mokykloje, Rokiškio gimnazijoje.
- 1943-1948 m. studijavo Kauno kunigų seminarijoje.
- 1948 m. įšventintas į kunigus.
- Suimtas ir 1949 m. ištremtas į Sibirą, Olchono salą.
- 1956 m. grįžo į Lietuvą, kunigavo Kalesninkuose, Dieveniškėse, Linkmenyse.

Kostas Černys

- Eilėraščius pradėjo rašyti dar besimokydamas gimnazijoje, keletą jų paskelbė prieškario vaikų laikraštėliai, ir rašė iki pat mirties. Po mirties eilėraščių išspausdinta periodikoje, antologijose:
  - „Anglim ant beržo tošies“ (1989),
  - „Tremtinio Lietuva“ (1990),
  - „Eilėraščiai Marijai“ (2000),
  - „Lyg įžanga į Rekviem“ (2008).

Kostas Černys

- Paliko tapybos darbų.
- Pirmoji poezijos rinktinė „Lyrika“ savilaidos būdu išleista 1964 m. (mašinraštis, kunigo B. Urbono),
- 1991 m. pasirodė rinkinys „Negesink mano žvakės“,
- 2013 m. „Gyvenimo žvaigždė“.

Kostas Černys

Kūryba publikuota spaudoje:

- „XXI amžius“,
- „Kauno laikas“,
- „Knygnešys“,
- „Kobieta“,
- „Lietuvos žinios“,
- „Moteris“,
- Nalšios žinios“,
- „Naujasis Dienovidis“,
- „Pramonės keliu“,
- „Spalio vėliava“,
- „Tremtinys“ ir kt.

Apie Kostą Černį

KOSTAS ČERNYS

Gimė 1925m. Rokiškio raj. Akmenių km. 1943m. baigęs Rokiškio gimnazijos 6 klases, įstojo į Kauno kunigų seminariją. Kunigu įšventintas 1948m. kartu su devyniais kurso draugais, kitų metų pradžioje buvo suimtas ir ištremtas į Sibirą. Septynerius metus praleido Baikalo ežero Olchano salos chužyro gyvenvietėje.

1956m. grįžo į Lietuvą. Kunigavo įvairiuose Vilniaus arkivyskupos parapijose - Kalesnykuose, Dieveniškėse, Linkmenyse. 1960m. gruodžio 23d., eidamas 36-uosius metus, mirė, palaidotas Rokiškio kapinėse.

Po jo mirties kunigas B. Urbonas surinko medžiaga K. Černio poezijos dalį ir 1964m. parengė rinkinį "Lyrika". Jame eilėraščiai: Ruduo, Sapnuosiu, Elegija, Svetur, Nepamirštamasis, Draugams, Tėvynainiams, Sugrįžtant į Lietuvą, Lietuvos šilojai ir kt.

Pas mus net ąžuolas
pagelties,
Net lapas mirdamas
šnabždės:
Ir nukryžiuoti gali keltis,
Jei taip visa tauta gedės...

S. Sneideris

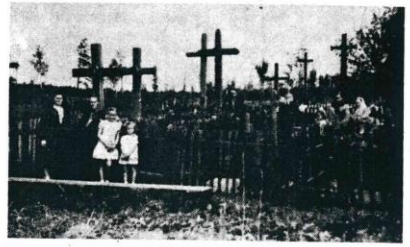

Krasnojarsko srityje.
Nuotrauka paimta iš buvusio tremtinio P. Siulio asmeninio archyvo.

Posmus paliko mums

Kunigas Konstantinas Černys gimė 1925 m. Rokiškio rajono Akmenių kaime. Mokėsi Rokiškio gimnazijoje. 1941 m. jam bebaigiant mokslą, buvo suimtas ir keletą savaičių laikomas milicijos priežiūroje. Ten jį sumušė. Šios kelios smurto savaitės atsiliepė jo sveikatai.

Nuo 1943 m. mokėsi kunigų seminarijoje. 1949 metų pabaigoj buvo įšventintas į kunigus. Primicijas laikė Rokišky 1950 m. sausio 6 d. Tėvai primicijose negalėjo dalyvauti, nes tuo metu jie jau buvo Sibiro platybėse. Jų šeimą išvežė gegužės 22 d. Represijos grėsė ir jaunajam kunigui. Netrukus po kunigystės šventinimų 1950 m. pradžioj irgi buvo išvežtas prie Baikalo. Grįžo iš Sibiro su palaužta sveikata. Nedaug jam teko dirbti kunigo darbą. Dirbo klebonu Linkmenyse (Ignalinos raj.).

Kunigas Černys turėjo gabumų poezijai — rašė eilėraščius. Mėgo piešti. Būdamas Linkmenyse, išpuošė bažnyčią savo piešiniais paveikslais. Daug pasidarbavo blaivybės srityje.

Pablogėjus sveikatai, 1960 metais atvažiavo į Rokiškį — norėjo būti arčiau tėviškės. Jo tėvai tuo metu jau irgi buvo grįžę iš Sibiro. Jų sodyba buvo išdraskyta. Nusipirko namą Rokiškyje.

1960 metų pabaigoj beeinantį į Rokiškio bažnyčią laikyti šv. mišių sulaikė. Vėliau pateko į ligoninę. Po kelių dienų buvo išvežtas į Vilnių ligoninėn. Ir gal po savaitės 1960 m. gruodžio 23 d. mirė. Laidojo antrąją kalėdų dieną.

Į paskutinę kelionę kunigą K. Černį palydėti atvažiavo 40 kunigų.

Jo kapas yra senosiose kapinėse, prieš koplyčią.

Skaitytojus supažindiname su jo kūryba.

Dievas

Tiki ar netiki į Jį nematomą,
Veržies artyn, ar tu nuo jo slepies.
Jis pašaukė kiekvieną tavo atomą,
Iliedamas gyvybės ir minties!

Tiki ar netiki į sielą amžiną,
Nemarią kibirkštį savy rasi.
Tave kaip brangų tvarinį
įamžino —
Išpuošdamas ir protu, ir dvasia.

Aš nežinau, kuo tu tiki, kuo netiki,
Jei netiki, galbūt tikėt tikies!
Ko stovi vietoje, kodėl nepralenki
Aukštyn sparnais nenuoramos minties!

Ne savo noru mes čionai atėjome
Gyvybe skolinta ir skolinta širdim.
Tad skolą sugrąžinkime tikėjime—
Visus palaikančia Didžiąja
Išmintim.

Elegija

O buvo čia namai gimtiniai
Žydėjo sodai taip plačiai.
Dabar tik medžiai paskutiniai,
Palikę lyg girti svečiai.

Tik eglės dvi dar tebegaudžia,
Laikus minėdami senus.
Stebiuos, kad jų dar nesulaužė
Kaip sodus, svirnus, kaip namus.

Nebėr kaštonų kepurėtų,
Neliko jų čia nei žymės.
Nebėr nei kas juos apgailėtų,
Kai broliai jų kitur žydės.

O buvo čia namai gimtiniai,
Žydėjo sodai taip plačiai.
Ir likom mes kaip paskutiniai
Sodybos mirusios svečiai.

Spalio vėliava, 1989, birž. 10, p. 3

"Pasaulis - tai amžinas skridimas Tuo niekad nesibaigiančiu ratu..."

Ilgus tarybinius dešimtmečius gaišėjome skaitydami tai, kas buvo leidžiama cenzūros. Žinoma, ir pro cenzūros sietą praslysdavo ne vien tik tai, kas tarybinės ideologijos saugotojams atrodė nekenkiminga, tačiau Sibiro tremtinių, politinių kalinių kūryba buvo tabu. Netgi žinomų rašytojų, patyrusių tremtį, kūrybinis gyvenimas sugrįžus į Lietuvą paprastai būdavo dramatiškas. Užtenka jau vien prisiminti kauniečių rašytojų Kazio Jankausko ir Viktoro Katiliaus likimus: daugelį metų leidyklų, periodinių leidinių durys jiems buvo užtrenktos. Tai ką jau bekalbėti apie tuos žmones, kurie pateko į tremtį dar nepraskleidus jų kūrybiniams talentams ar apskritai pradėjusiems kurti lageriuose ar tremtyje. Tik pastaraisiais metais kartu su Atgimimu sugrįžta į mūsų literatūrą ir šį tremtinių kūrybą, daugelį metų pažįstama tik labai nedideliam žmonių ratui (savilaida Lietuvoje vis tik neturėjo tokio masto ir poveikio, kokia ji buvo tarybiniais metais Rusijoje).

Vienas iš daugelio panašaus likimo žmonių - tai poetas kunigas Kostas Černys. Neseniai Šiauliuose išleistas jo poezijos rinkinys "Negesink mano žvakės", kurį sudaro septyniasdešimt devyni eilėraščiai. Knyga išleista 3 000 egzempliorių tiražu, ir turbūt ne kiekvienas norintis galės ją įsigyti.

Prieš pusmetį kunigas Benediktas Urbonas, gyvenantis Joniškėlyje, Maironio lietuvių literatūros muziejui padovanojo Kosto Černio eilėraščių rinkinį "Lyrika", savilaidos būdu paruoštą ir išplatintą draugų 1964-aisiais (praėjus ketveriems metams po poeto mirties). Pratarmėje kunigas B.Urbonas rašo: "Šis rinkinys leidžiamas paminėti anksti palikusį žemę poetą kunigą. Jis yra jo artimiausių draugų sentimento išraiška velioniui. Tiems, kurie skaitė jo kūrybą prieš 25 metus, šis rinkinys iš naujo prabils jautriu poeto žodžiu į jų širdis ir protus, tarsi magiška lazdelė grąžindamas į poeto dvasios neramų pasaulį. Tepadeda jis išsaugoti ir pagerbti šviesų poeto, Dievo apdovanoto neabejotinu talentu, atminimą".

Į šią knygą sudėti visi išlikę K.Černio eilėraščiai, parašyti 1941-1960 metais.

Kostas Černys gimė 1925 m. vasario 23 d. Rokiškio rajone Akmenių kaime. Mokėsi Akmenių pradžios mokykloje, Rokiškio gimnazijoje, nuo 1943 metų - Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje, iš kur 1949 metų kovo mėnesį su kitais devyniais kurso draugais buvo ištremtas į Sibirą. Septynerį gyvenimo metai prabėgo Sibiro tremtyje - Baikalo ežero Olchono salos Chužyro gyvenvietėje. Ten tremtinio Kosto Černio kelias susikirto su kitu tremtiniu iš Lietuvos - geraį žinomu poetu Jonu Greičiūnu. Pastarasis savo likimo bendrą K.Černį prisimena su didele šiluma ir meile. Į Lietuvą K.Černys grįžo 1956 metais. Tačiau likimas buvo negailestingas: paveiktas gyvenimo negandų, poetas mirė 1960-aisiais, eidamas tik trisdešimt šeštuosius metus.

Rašyti Kostas Černys pradėjo dar gimnazijoje (keletas jo eilėraščių buvo publikuoti prieškariniuose vaikų laikraštėliuose) ir rašė iki pat gyvenimo pabaigos.

Tėvynė, gyvenimo prasmė, laisvė, tikėjimas, būtis - šios dimensijos lemia Kosto Černio poezijos pobūdį. Poetas mėgina suvokti pasaulį, savo vietą jame: "Pasaulis - tai tik amžinas skridimas /Tuo niekad nesibaigiančiu ratu..." ("Atsakymas"). Lyrinis eilėraščių herojus išgyvena tai dvasinį pakilimą - "Drąsios mintys lai viesulu iaužias, /Dėk, liepsnoki, gyvenimo žvake" ("Audra"), tai dramatizuotą sukrėtimą, svajonių ir realybės neatitikimą - "Dienos svajones naktis sudaldo" ("Laukų kapynas").

Daug eilėraščių, paženklintų liūdesio, ilgesio žyme. Tai poezmai, rašyti tremtyje. Juose išskyla kenčiančio, nuo tėviškės ir artimųjų atskirto žmogaus paveikslas. Toli nuo tėvynės atrodo, kad ir pavasaris ne toks, ir paukščiai svetimi, ir saulė ne ta ("Svetur"), o Lietuvą poetas vadina pažadėtąja žeme ("Pažadėtoji žemė"), kurią sapnuoja, kurios ilgisi ir nuolat prisimena: "Lietuva - brangesnė man už viską! /Aš gimiau ir gyvenu tik tau!" ("Lietuva"). Daugelyje eilėraščių skamba svajonių motyvas, tačiau "daug svajonių Baikale ištirpo" ("Nepamirštamasis"). Ne vieną posmą persmelkia lemties gaida, vienatvės, nevilties motyvas: "Pavargau netikrą laimę skaitęs /Ir gyvent norėjosi sklandžiau, - /Nes gyvenimas kaip katilas įkaitęs, /Ir jo karšti aš ėrdim bandžiau" ("Saulėlydis"). Tačiau, kad ir kaip sunku būtų gyvenime, kokios negandos beperseklotų ar susilpnėtų vilties, vis tiek poetas tiki gyvenimu: "Pamirški dulkinus kelius, /Neaiškią lemtį - /Kalp baltas gulbinas /Pakelk sparnus gyventi" ("Gyvenimo himnas").

Ne visi eilėraščiai išlaiko vienodą meninį lygį, yra ir labai silpnų posmų, šlubuoja eilėdara, mintį neretai užgožia girdėti poetizmai. Retsykiais poetinis vaizdas rizikingai balansuoja ant poezijos ir tikrovės ribos: žodis, rodos, visai tikras, kartais blaškosi nerasdamas vietos, nepakliūva į poezijos lauką ("Atminimui", "Audringi tolial..."). Detalių margumyne poetinis

išgyvenimas pamažėle blėsta, neįgyja laukto intensyvumo, todėl ir eilėraščio idėja meniškai (taigiau nesuskamba. Yra eilėraščių, kur ateiduriama ties paviršutiniško jausmingumo riba, metaforos neretai subyra - jų nejungia betarpiškesnis išgyvenimas ("Vakaras", "Kurso dvidešimtmečiui").

Prabilo senokai sukurtos, bet mūsų anksčiau nepasiekusios eilės, liudijančios, jog būta savito ir talentingo poeto. Jei ne rūsti gyvenimo lemtis, galbūt literatūros istorijoje Kostas Černys būtų palikęs ženklesnius pėdsakus, tačiau ir tai, ką paliko poetas, yra verta atidaus dėmesio.

Violeta GUSTAITYTĖ
Maironio lietuvių literatūros muziejaus skyriaus vedėja

Reprodukcijoje: Kostas Černys.

Alvydo URBANO reprodukcija

Kauno laikas, 1992, kov. 28, p. 4

Apie K. Černį knygoje „Rokiškėnai – knygų autoriai“

ČERNYS KOSTAS

Gimė 1925 02 23 Akmeniuose, Rokiškio rajone, mirė 1960 12 23 Vilniuje, palaidotas Rokiškyje
Poetas, kunigas

Mokėsi Akmenių pradžios mokykloje, 1943 m. Rokiškio gimnazijoje baigė 6 klases. 1943–1948 m. studijavo Kauno kunigų seminarijoje.

Kunigu įšventintas 1948 metais. Suimtas ir 1949 m. ištremtas į Sibirą, Olchono salą. Grįžo į Lietuvą 1956 m., kunigavo Kalesninkuose, Dieveniškėse, Linkmenyse.

Eilėraščius pradėjo rašyti dar besimokydamas gimnazijoje, keletą jų paskelbė prieškario vaikų laikraštėliai, ir rašė iki pat mirties. Paliko tapybos darbų.

Kūryba spausdinta periodikoje, antologijose: „Anglim ant beržo tošies“ (1989), „Ant tavo rankų supasi gerumas“ (Kn. 1, 2005), „Eilėraščiai Marijai“ (2000), „Lyg įžanga į Rekviem“ (2008), „Partizanų, politinių kalinių kūryba ir atsiminimai“ (1999), „Rokiškio kraštas“ (2004), „Tremtinio Lietuva“ (1990) ir kt.

Pirmoji poezijos rinktinė „Lyrika“ kunigo B. Urbono išleista 1964 m. savilaidos būdu, 1991 m. pasirodė rinkinys „Negesink mano žvakės“, 2013 m. poezijos rinktinė „Gyvenimo žvaigždė“.

Kūryba publikuota spaudoje: „XXI amžius“, „Kauno laikas“, „Knygnešys“, „Kobieta“, „Lietuvos žinios“, „Moteris“, „Nalšios žinios“, „Naujasis Dienovidis“, „Pramonės keliu“, „Spalio vėliava“, „Tremtinys“ ir kt.

Knygos

Negesink mano žvakės: poezijos rinkinys / Kostas Černys. – Šiauliai: Lietuvos kultūros fondo Šiaulių krašto skyrius, 1991. – 94, [1] p.: iliustr.

76

Gyvenimo žvaigždė: [kūrybos rinktinė] / Kostas Černys. – [Vilnius: Geriau skaitykime, 2013. – 269, [10] p.: iliustr.

Šaltiniai

Eilėraščiai Marijai. – Marijampolė, 2000. – P. 286.
Kunigas Napoleonas Norkūnas. – Utena, 2019. – P. 255–256.
Lietuvių literatūros enciklopedija. – Vilnius, 2001. – P. 98.
Pranckietis V. A. Baikalo žvejys. – Vilnius, 1998. – P. 88–90.
Tremtinio Lietuva. – Vilnius, 1990. – P. 530.
XXI amžius. – 1992, saus. 8–14.
Kauno laikas. – 1992, kovo 28, p. 4.
Knygnešys. – 1989, Nr. 4, p. 36.

K. Černio knygos

Kosto Černio kūryba

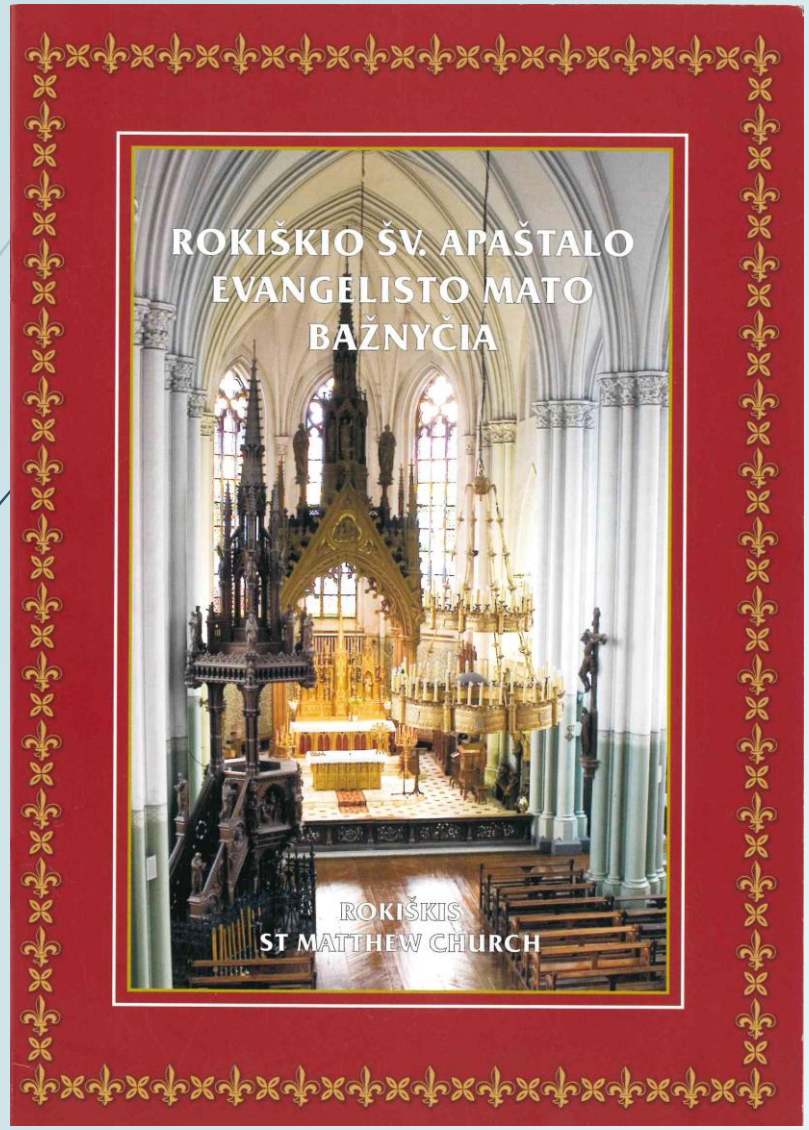

ROKIŠKIO BAŽNYČIA

Tavo aukštu bokštu, kopiančiu zenitan,
Kopia mūsų mintys link dangaus skliautų,
Kur žydrioj mėlynėj kryžium įrašyta
Lūkestis svajonių, žemės sugriautų...

Grakščios kolonados - suklijuotos plytos
Greit pavergia akį mastais išdidžiais,
Pakeri vitražų varsos išbarstytos
Po lieknais, galingais gotikos pečiais.

Spindinčiam altoriaus aukso veidrodyne
Lūžta žvakių liepsnos kibirkštim žvaigždės -
Toj visoj šventovės statulų grandinėj
Savo grožiu pirmas Viešpačiui klaupies.

Ir garsai vargonų, kaip giesmė balandžio,
Veržčiamies sudūžta gaudesiu giliu,
Jungdama šventovę į poemą sklandžią
Smilkalų, vitražų, žvakių ir gėlių.

Kaip menu, vis tokia - neatsižiūrėsi,
Kai viršūne bokšto debesų remies...
Kaip ugninis stulpas savo kryžium šviesi
Tarp visų klajonių žemės pakelės...

Kun. Kostas Černys

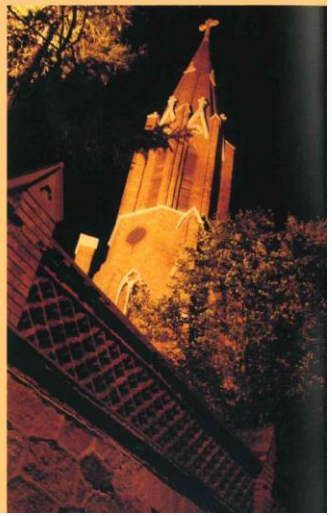

Kosto Černio kūryba

Kun. Kostas ČERNYS (1925-1960)

KAI AŠ NUMIRSIU...

Kai aš numirsiu - plunksna mano
Ant stalo pamiršta gulės;
Mintis, kur rašalu alsavo,
Naujais sparnais nesuplazdės.

Galbūt nutrūks nebaigtos mintys -
Liks lapų daug baltų, tuščių...
Dėl to neverta nei kankintis,
Nei mesti užmojų plačių.

Nemirs juk niekad įkvėpimas
Dėl ko rašiau ir kam rašiau,
Sėdėjau valandas vėlyvas
Ir plunksną rašale dažiau...

Nemirs - kas man dainas išpynė
Gimtinės lyriniais aidais.
Tu mūsų pėdsakus, Tėvyne,
Papildysi naujais vardais.

VĖLINĖS

Negesink, negesink mano žvakės,
Kaip užgesė mano akis...
Tik varpai savo gaudesiu šnekins -
Žvaigždės šviesą skurdžiai dalys.

Surinkau aš, kas buvo gyventa -
Milijonus minučių skurdžių -
Ir įjungęs į eiseną šventą
Pats kaip sfinksas iš naujo liūdžiu...

Negesink, negesink mano žvakės,
Juk aš amžiną upę stebiu - -
Ir laukia manęs, nes nieko nesakęs
Išėjau aš žingsniu skubiu...

XXI amžius, 2003, lapkr. 5, p. 4

Kostas ČERNYS

GĖLYTĖ

Gavau laiške iš tėviškės gėlytę –
Sudžiūvusią, mėlynu žiedeliu...
Tikėkite, juodas raides skaityti
Šiandien lakšte baltajam negaliu.

Tenai laiške užjaučiantieji žodžiai
Lyg išmalda pavargėliui dosni,
O tu, gėlyte, tu iš gimto sodžiaus
Laukų skausmingą ilgesį neši...

Kalbi, ko nekalbės gražiausios raidės,
Sakai, ką ne visi atspės, supras...
Šįvakar mirtinai esu apsvaigęs,
Tarsi braidydamas po tėviškės lankas...

XXI amžiaus priedas, 2006, birž. 14, p. 4

Kostas ČERNYS

Pirmosios mūzos

Tu išėjai padavus ranką
Ir atgalios jau nebegrįši...
Mane kaip žemės dulkę menką
Dienos vargai laikys surišę...

Išeidama gal ir gailėjais...
Tai pažinau iš tavo veido - -
Lyg mano laimė už alėjos
Sunki, paraudus saulė leidos...

Aukšti svajonių bokštai tirpo,
Širdy šviesos sparnai palūžo...
Ir su paskiausiais dūžiais varpo
Aplankė sielą pirmos mūzos...

Tiek to, užteks šioj žemėj visko -
Gausu bus ašarų ir juoko...
Ir man rasa ant skruosto tviska,
Tačiau aš jos nubraukt nemoku...

Miražas

Neatmerki akių, nepabusk,
Dar negreitai rytai įdienos:
Tas sapnų tamsiaveidis dangus
Nuo šiandien nebe tavo vienos...

Kol ištirps dabartis praeity -
Ieškau skruostuose laimės žymės:
Juk sapne visada ji arti -
Ir pranyksta, kai dienai kelies.

Kliedesių sūkuryje degu -
Širdis blaškosi dūžiais giliais...
Nesistenk tik pabusti, - tegu -
Gal aušra ir visai neateis...

Naktis

Aplink naktis perdaug tamsi,
Ir aš kažkur tarp tos nakties:
Ir tu kažkur nakty esi -
Galbūt iš jos išeit rengies...

Be tėviškės ir be namų,
Svečioj šaly, svečiuos namuos
Toksai apleistas gyvenu
Ir neturiu kam pasiguost...

Be tėviškės ir tu esi -
Kažko nerimsti ir blaškais,
Tik vienuma tau nebaisi:
Turi, kas gali ją pakeist.

Tarp mylinčių, brangių širdžių
Gali nakties visai nejust - -
Tik aš vienatvėje gedžiu
Toks užmirštas ir neramus.

Kauno laikas, 1992, kov. 28, p. 4